

VIDÉKÜNK ÍRÓI A NYUGATBAN

A száz éve alapított, nagy múltú *Nyugat* (1908–1941) irodalmunk egyik legszínvonalasabb és leghosszabb életű folyóirata volt, amelynek értékítéleteire ma is hivatkozunk. A megbecsülés jeleként a múlt század 80-as éveiben hasonló kiadásban újra megjelentették, nagy sikerrel.

Most, a centenáriumi évében felvetődik a kérdés: az Ady irodalmi forradalmának örökségét vállaló és Babits Mihály, Balázs Béla, Gellért Oszkár, Juhász Gyula, Kosztolányi Dezső, Móricz Zsigmond, Tóth Árpád, Illyés Gyula, Szép Ernő, valamint más klasszikusok nevével fémjelzett folyóirat 1920 után hogyan viszonyult a határon túli magyar irodalomhoz, ezen belül a Kárpátalján alkotó írók, költők teljesítményéhez?

Az 1920–1930-as évfolyamok számaiban közel tíz recenzió foglalkozik vidékünk alkotóinak munkásságával. Ezek szerzői a *Nyugat* neves kritikusai, állandó munkatársai: Móricz Zsigmond, Babits Mihály, Illyés Gyula, Illés Endre, Radnóti Miklós, Komlós Aladár, Fenyő László. Valamennyien objektív, segítő szándékú és irányt adó véleményt formáltak többek közt Tamás Mihály, Sáfáry László, György Ferenc és Nátolyáné Jaczkó Olga munkásságáról. A recenziók mellett a folyóirat szépirodalmi műveket is közöl tőlük. Vidékünk líráját Nátolyáné Jaczkó Olga *Elibéd* és *Testvérek* című költeménye képviselte (1928. évf., 1. sz., 585–586. o.). Az író prózaköteteiről nem jelent meg recenzió, de Komlós Aladár a következőket írta róla *Magyar költészet Szlovénzskón* című cikkében: „Figyelemre méltó tehetségnek indult N. Jaczkó Olga, akinek ugyan nem jelent meg verseskönyve, mégis a helyi irodalom érdekes színfoltja.” Prózaíróink közül a folyóirat legtöbbször Tamás Mihály műveit publikálta, például *Mirákulum* című kisregényét (1930. évf., 1. sz., 275–303. o.), amely irodalmi díjat is nyert, valamint *Szemmérték* című novelláját (1932. évf., 1. sz., 436–437. o.), amelyben megkapó hitelességgel mutatta be a paraszti jellemet. A *Mirákulum* 1932-ben Kassán két másik kisregénnyel együtt – *Fekete hajók*, *A drótvasút* – könyv alakban is megjelent. A kötetről több más szlovákiai regényíró művével együtt Illés Endre, a *Nyugat* egyik vezető kritikusa nem éppen kedvező véleményt formált: „A *Mirákulum* témája, miliője, problémái a *Fáklyáé*, *A drótvasút* meg Ábelre emlékeztet... De hol van Móricz lobbanó tüze s ereje, s hol Tamási Áron frissessége, ember- s miliő-látása? Ezek a kisebb regények olyanok, mint az égetett agyag, csak emlékét őrzik a kihamvadt s idegen tűznek, lényegük szerint azonban merev s üres formák, szárazak s nincs bennük semmi tartalom...” (1933. évf. 1. sz., 431–433. o.). Féja Géza, a népi írók egyik nagy alakja viszont védelmébe vette Tamás Mihályt, aki szerinte „nem a történelmi

materializmus szerepét akarja ábrázolni, hanem inkább kemény bírálatot, véresen komoly szatírárt ad a történelem nagy mozdulataiba kapaszkodó élősdi, kis egoizmusokról, a kispolgár merev, szűk egoista ösztöneiről.” (*Magyar Írás*, 1933.) Nem volt elutasító Németh László sem, aki úgy vélte, a regény alakjai „nem valami mély gyökerűek, de élnek és domborodnak...” (*Kiadatlan tanulmányok*, I. köt., Bp., 1968, 110–111. o.). Az Illés-bírálat után kiéleződött vitát, amely Tamás Mihály mellett Földes Sándor, Sziklay Ferenc és Sztinyai Zoltán szlovákiai írókat is érintette, végül a *Nyugat* társszerkesztője, Babits Mihály döntötte el, Illés szigorú megítélése mellett szállva síkra (1933. évf., 1. sz., 546–547. o.).

A *Nyugat* kritikusai továbbra is élénken érdeklődtek Tamás Mihály művei iránt. *Szıklán cserje* című, válogatott novelláit tartalmazó, 1937-ben megjelent kötetét méltatva Kósa János a szerző erényei között a tömörséget, a jellemábrázolás határozottságát és pontosságát említette, tehetségét pedig a legjobb magyar novellistákéhoz mérte (1938. évf., 1. sz., 385–386. o.).

Sáfáry László, vidékünk forradalmi avantgardista költészete egyik úttörő alakjának verhovinai témákból építkező költészetét nagyra értékelte Fábry Zoltán, és bemutatta a *Nyugat* is. Az első verseskötetét (*Lendület*, 1931) méltató Illyés Gyula megállapította, hogy Sáfáry verseiben „... valóban van művészet... Érdekessége, jelentősége a remélhető nagyobb műtől függ” (1932. évf., 1. sz., 50–51. o.). Radnóti Miklós Sáfáry második kötetéről (*Verhovina*, 1936) írt recenziót, amelyben elismerően szólt a versekről, de még magasabb mércét állított a szerző elé. Szerinte Sáfáry még nem szabadult meg „...a gyakran prózába sikló kényelmességtől és a költői közhelyektől... Pedig lírikust sejtet néhány szép képe és a könyv három verse, a *Verhovina*, a *Tavaszi* és a *Déli árnyék*” (1935. évf., 1. sz., 134. o.). A későbbi időkből figyelemre méltó Takáts Gyula József Attila-díjas költő megállapítása, mely szerint Sáfáry „alapjait rakta le egy olyan felelősséggel telített lírának, amelyben távlatot és feleletet keresett az akkor oly élesen különválasztó határok között, a behívók, erődépítések és a gazdasági s szellemi szegénység éveiben...” (Kortárs, 1965. évf.)

Nem érdektelen Fenyő László néhány soros recenziója sem, amit a helyi sajtóban és irodalmi életben eleinte tevékeny szerepet vállaló György Ferenc költő második kötetéről (*Címtelen levél*, 1932) írt, kiemelve a szerző költészetének lényeges vonásait és fogyatékoságait.

A *Nyugat* említett kritikái arról tanúskodnak, hogy a folyóirat vidékünk íróival szemben is a szigorú minőségi elvet érvényesítette, műveiket az egyetemes magyar irodalom mércéjével értékelte.